

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Ethica Epistolaris Seu Epistolae Morales Ad usum
familiarem Vario Argvmento Scriptæ**

Pexenfelder, Michael

Dilingae, 1686

XXXVIII. Isidoro Venantio, Clerico, Explicatio sententiæ ambiguæ. Proverb.
26. vers. 4. & 5.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-69435](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-69435)

XXXVIII.

ISIDORO VENANTIO,
Clerico.

Explicatio sententia ambigua.

Proverb. 26. v. 4. & 5.

SCribis, priore te hebdomade Augustam
Vindelicorum negotiorum causâ profe-
ctum, in hospitio publico offendisse in mer-
catorem, mediæ sortis hominem, sectæ Lu-
theranæ, expeditioris linguæ, quàm capitis;
sapientiæ haud ultra piperis & croci saccos
progressæ. Is, ut horum hominum mos fert,
more vulpium super glaciem incedentium,
& timidè subterlabentes aquas exploran-
tium, cæpit in colloquium controversias de
Religione introducere, & tuam, suamq; scien-
tiam periclitari. Inter alia disceptationis ca-
pita, inciderat sermo de claritate S. Scriptu-
ræ, tanquam unici, certissimique Controver-
siarum Judicis. Negaveras tu, hanc clarita-
tem inesse Sacris litteris, quarum profundi-
tas abdita multos abrupto hauserit vortice:
confirmandæ tuæ sententiæ, adduxisti gemi-
nos locos ex Proverbijs Salomonis cap. 26.
in speciem quidem contrarios, & ex oppo-

S

hco

fito sibi adversantes ; sed utique indubitan-
 fide , tanquam æternæ veritatis , amplecten-
 dos. Alter erat iste: *Ne responde stulto justitiam suam , ne efficiaris ei similis.* v. 4
 & mox versu sequenti: *Responde stulto justitiam suam , ne sibi sapiens videatur.*
 Quod una sententia affirmat , altera negat.
 nodo penè Gordio , diversis nexibus , *Est*
 & *Non*, implicito. Tum quidem satis tibi fue-
 rat, homini loquaci os obturâsse; discessit enim
 non sine confusione, hoc unum obmurmura-
 rans, se Theologicis litteris haud instructum,
 hanc quæstionem alicui suorum Doctorum
 explicandam commissurum. Addis, temere
 ipsum inter has antilogias, & ex diametro ad-
 versas Salomonis gnomas , velut inter duos
 scopulos hæsisse, & si Adversarius explicatio-
 nem hujus nodi petiisset, tibi neque solutio-
 nem, neque Alexandri gladiū in promptu fuisse
 se. Quæris igitur ex me modum, hanc diffi-
 cultatem expediendi, nexúsque enodandi.
 Faciam id perlibenter hac epistola, tuū, quod
 nôsti, studiosus, & ad persolvendum amici-
 tiæ officium paratus ac obligatus. Imprimis
 ad Dubij hujus declarationem pertinet,
 nôsse, quid Sacer Scriptor cit. loc. nomine
Stulti intelligat; est enim varia hujus voca-
 buli

buli in divinis libris significatio, quam pluribus exponere non est necesse. Hoc loco per *stultum*, cui negat respondendum Salomon, accipe hominem, qui vel non capiat responsa viri sapientis, hebetudine mentis præpeditus; vel qui sit sinistro quodam affectu & perturbatione præoccupatus, ideóque verum cernere non possit; vel qui veritatis impatiens, assuetus probris & maledictis, facile effervesceat in jurgia, & ferocientis instar asini calces in Medicum elidit; vel qui indignus sit, ut sacrosancta Religionis nostræ mysteria ejus irrisui & scurriliterati exponantur; hoc enim esset, proijcere margaritas ante porcos, & asino unguentum apponere. Monet sacer adagiographus: *In auribus insipientium ne loquaris, quia despicient doctrinam eloquij tui.* Prov. 23. v. 9. Et cap. 18. v. 2. *Non recipit stultus verba prudentia, nisi ea dixeris, quæ versantur in corde ejus.* Stultus non recipit sanioerem doctrinam, sed suis, quas animo concepit, opinionibus mordicus adhæret; occæcatus pravo judicio verba prudentiæ & virtutis non admittit; convitijs regerit, & quasi amœbæo quodam carmine, alternis dicteria spargit. De hujusmodi disputatoribus S. Hieronymus in epist. ad Pauli-

Paulinum: *Tractant fabrilia fabri; sola Scripturarum ars est, quam sibi passim omnes vendicant. Hanc garrula anus, hanc delirus senex, hanc Sophista verbosus, hanc univ[er]si presumunt, lacerant, docent, antequam discant.* Huc facit illud Ciceronis contra Sestium. *Mihi ratio habenda est, non quod Sallustius merito debeat audire; sed ut dicas, quae ego honestè effari possim.* Adagiò fertur: *Quid asino cum lyra?* D. Hieronymus ad Marcellam: *Quos ego cum possem meo ire contemnere, asino quippe lyra superflua canit, ne nos superbia, ut facere solent, arguant.* Idem adversus Vigilantium: *Quam stultè faciam, cum eo disputare, qui loqui nescit, & tacere non potest.* Huc convenit aliud proverbium: *Asinus auriculis movens:* in eos quadrat, qui, cum nihil intelligant, volunt tamen videri rerum sacrarum periti. Flumen ijs est verborum, gurgulis mentis: veteri dicto scimus asino naturale, subinde movere auriculas, velut significante, se jam intelligere cantum. Talis asinus fuit Demosthenes ille Valentis Imp. Arriani coecus, qui S. Basilium fatuè reprehendit, quod crederet & doceret *ὁμολογῶν*, scil. DEI Filium æqualem esse Divinitate Patri; cui subridens

S. Do-

S. Doct̃or respondit : *Demosthenem illiteratum hodie vidimus : tuum est, juscutorum curare condimenta ; nam cum aures habeas optatas sordibus, sacrosancta dogmata audire non potes.* Theodor. lib. 4. c. 17. Denique stultum esse puta, & quocum in nullam verborum concertationem veniendum sit, qui vel parum sobrius inter pocula in arenam disputationis vult descendere ; vel insanis clamoribus solet aures percellere, suam tantum importuna vociferatione, & stentorea voce declamare, & quidquid in buccam venerit, effutire ; contrarias rationes & argumenta nec audire, nec audita intellectu consequi : quocum clamando contendere, idem est, quam una stoliditate alteram provocare, & stulto se *similem efficere*, quam notam juxta Salomonem incurrunt, qui cum insipiente disputando altercantur ; Siracidis monito : *Ubi auditus non est, non effundas sermonem,* Eccli. 32. v. 6. hoc enim est littori loqui, surdo cantare, & caeco lumen inferre ; communi verbo, qui veram assertionem praefractè negant, fuste, non Dialectico mucrone, sunt refutandi. Nunc ad alteram sententiae Salomonicae partem : *Responde stulto juxta stultitiam suam, ne sibi sapiens videatur.*

I. c. Sunt enim quidam ex ijs, qui se pal-
 stritas putant in disputando, inflatis buccis
 crepantes ea, quæ nunquam didicerunt; sed
 stant, omnium scientiarum codices à se per-
 volutos, & ultro lacessunt, si quis sustineat cum
 ipsis congregari; non secus superciliosi, ad
 Palladem, quod de Jove dicitur, in cerebro
 suo circumferant. Quos homines dum con-
 sidero, *Daretem* mihi Virgilianum ob oculis
 pono, qui juvenili quadam temeritate elatus
 provocavit in certamen *Entellum*, multarum
 palmarum pugilem. Audi Maronem, epici
 delineatorem,

*Talis prima Dares caput altū in praelia tollit
 Ostenditque humeros latos, alternāq; iactat
 Brachia protendens, & verberat ictibus au-
 ras.*

En thrasonem, vacuo tollentem cornua verbi-
 ce. Ubi nota: *verberat ictibus auras*, hoc
 enim proprium est istis athleticis; in auras lo-
 lent sævire. Non tulit impudentem temeri-
 tatem *Entellus*; accingit se pugna, caestibus
 obarmat brachia, dimicat, versat in arena
Daretem, confecturus adversarium, nisi in-
 felicem antagonistam eripuissent morti suo
 amici,

genua agra trahentem,

*Jaētantēq; utroq; caput, crassūq; crurē
Ore ejaētantem, mistōsque in sanguine
dentes.*

Non frustra, *dentes*; his enim tubis classicum cecinit jaētator. Hinc proverbium: *Dares Entellum provocat.* Talis thraſo fuit Goliathus ille, de quo Historia sacra lib. 1. Reg. c. 14. Is stolidā ferociā, truculenta voce non homines tantū, sed DEUM ipsum laceſſebat ad pugnam, si quis ex omni Hebræorum numero prodire, secūmq; congregi singulari certamine auderet. Non tulit jaētantiam David, quanquam adolescens; prodijt adversū gigantem, & more pastoritio armatus fundā, perā, baculo, vibravit missilem lapidem, stolidūmq; provocatorem in arena porrexit. Hoc habet territator, qui populum DEI dictis illuſit amaris. Par temerariā audaciā & insolentiā fuit Jovianus ille hæreticus, qui, contra virginitatem insurgens in halsam, D. Hieronymum, exercitatum in hac palēstra athletam, in concertationem laceſſere non dubitavit. Quem cū egregiē suis libris confutāſſet Sanctus Doctor, arma pro Joviano arripuit quidam, non tam Monachus, quā rumigerulus rabula (ut loquitur Hieronymus) qui

ausus est scripta Viri Sanctissimi juxta
 doctissimi, *canino dente rodere, lacerare,
 convellere*; inter imperitorum circulos, &
 muliercularum symposia syllogismos texere,
 & argumenta contraria, quasi sophismata, tra-
 ducere ac dissolvere: nempe *inter muliercu-
 las sciolus sibi & eloquens videbatur. Pos-
 sum remordere, si velim, inquit Hieronymus,
 possum genuinum dentem lasus infigere,
 etiam mihi fœnum in cornu est. Veniat in
 congressum; non maledicta, sed argumenta
 congerat; tunc intelliget, aliam vim fore esse,
 aliam triclinij; non aequè inter fusos & ca-
 lathos puellarum, & inter eruditos viros de
 Divina legis dogmatibus disputari. Cum
 autem ad libros venerit, & pedem pedicula
 tulerit, & vel proposuerit aliquid de Scri-
 pturis, vel audierit proponentem, tunc sudabi-
 bit, tunc harebit.* Hæc sunt ipsa illius ver-
 ba ex epistola 4. lib. 2. sanè cordata & sine
 vanitate; novit enim probè Hieronymus,
Tempus esse tacendi, tempus loquendi. Ec-
 clesiast. 3. & illud Isaia 6. *Va mihi, quia ta-
 cui;* incidant tempora, ut sine offendiculo
 pusillorum, aut detrimento famæ, vel doctri-
 næ sanæ, minimè liceat filere. Chrysostomus
 in psal. 140. *Tunc loquendum est, quando,*

que

que dicuntur, plus profunt, quàm silentium.
 Christus ipse, Sapientia æterna, pluribus lo-
 cis, maximè Matth. 23. graviter redarguit
 stolidos Judæos ac Scribas, dilatantes phi-
 lacteria, & scientiam legis Mosaicę tumidâ
 arrogantiam jactantes; quibus non semel os ita
 oclusit, ut starent muti instar piscis, & con-
 fusione pleni subducerent se oculis. Elymam
 magum Paulus, arroganter suis dictis resi-
 stentem, acriter coarguit, & cæcitate percuf-
 sit. Non minùs breviter, quàm nervosè &
 acutè impudentium hominum dictarijs re-
 sponderunt, de quibus in varijs historijs legi-
 mus: sic quidam civis Antiochenus Ortho-
 doxus, stultè à Libanio Sophista, Juliani A-
 postatæ amico rogatus: *Quid facit fabri fi-
 lius?* (ita per scomma vocabat Christum
 Servatorem) stultitiæ ejus sapienter respon-
 dit: *Juliano loculum fabricatur.* Et verus
 fuit vates: nam paullò pòst Julianus occisus,
 in loculo ad sepulchrum elatus est. *Theodo-
 retus* lib. 3. Hist. c. 18. Et *Maris* Episcopus
 Chalcedonis, exprobrans Juliano Apostasiam,
 cum ab eo stolidè velut cæcus rideretur, au-
 dirètque: *Non te Galileus tuus sanabit?* pru-
 denter ei stultitiam suam regessit: *Gratias ago
 DEO, quòd cæcus sim, ne te apostatam oculis*

aspiciam. Sozom. lib. 5. c. 4. In hanc garrulitatis scenam crebrò prodeunt femine quarum linguæ à natura ad obstrependum eruditæ. E quibus fuit Sophia Augusta, Justiniani Imp. conjunx, quæ Narseti Eunuchò bellica fortitudine claro, pro Imperatore litem procuranti, per ludibrium scripsit: rediret Constantinopolin, se illi pensum inter ancillulas disperituram; respondit Narseti mulieris, ut merebatur, stoliditati & insolentia, *talem se illi telam exorsuram, quam nec ipsa, nec maritus ejus esset retexturus.* Quod fecit, Longobardis in eam Italiae partem possidendam, quæ hodie *Lombardia* vocatur, evocatis. Tanti stetit insipiens loquacitas. Et hoc est respondere stulto juxta stultitiam suam, eam tam validè & evidenter, modè tamen, redarguendo ac refellendo, ut rationum pondere oppressus, non habeat, quò se vertat, & præ inopia mentis in gyrum ac vertiginem actus, absurda quæque cogatur admittere; inficias ire, quæ paullò antè concessit; concedere, quæ rejecit; nam qui semel exiit à recto tramite deflectere, continuat in longum errores, donec in avia & devia impellatur, & suam stultitiam agnoscat: *in irremediabilem protrusus asellus.* Hæc tibi ad Nodum
five

sive *Gordium*, sive *Herculeum* (quem etiam Sacrum vocant) accommodatè ad hanc dubitationem, è Sacris litteris propositam. Quam si animo tuo exemi, lator, me tibi inter scopulos, ut scribis, hærenti viam per fluctus aperuisse. Vale, & sæpius mihi epistolam mitte, præsertim argumento disputatiunculæ conditam.

XXXIX.

S U S A N N Æ,

Viduæ nobili,

Servare modum in objurgatione domesticorum.

Queris, tibi tertio abhinc anno marito viduatæ, hâc columnâ subductâ, molem rerum domesticarum soli incumbere, & sub ea penè te opprimi, nunc magis ac magis experiri illud Ecclesiastæ: *Vas soli, quia, cùm ceciderit, non habet sublevantem se*, cap. 4. Denso agmine tibi molestias ingeri, & quidem ab ijs, qui levamini esse deberent, famulis & ancillis, quamvis paucis (auctiorem enim familiam magna ex parte

te